

3865

פרוטוקול מס' 14/ד

מישיבת ועדת השירותים הציבוריים, מיום ה',
כ"ט ניסן תשי"ט (7.5.59), בשעה 11.00.

בחור: חברי הוועדה:

- מ. ארם - היו"ר
- י. כמיס
- י. ניצני
- ב. ארדיטי
- י. אסא
- א. וילנסקה
- ב. הראל

מוזמנים:

ד"ר ג. לוטן, המנהל הכללי של משרד הסעד

סדר-היום:

דיון בדו"ח הוועדה הבינמשרדית לבחינת המצב בראש העין

יו"ר מ. ארם:

אני פותח את הישיבה.

אני מניח שחברי הוועדה קראו את הדו"ח של הוועדה
בינמשרדית; לכן אקרא באזניכם רק את הסיכומים וההמלצות של הוועדה ואתם חביעו
ת דעתכם. (קורא "סיכום והמלצות הוועדה" מתוך הדו"ח).

אלה הן המסקנות. ועדת השירותים הציבוריים אינה
טילה גושפנקא אוטומטית עליהן, אבל במידה שנראה לה היא יכולה לעשות זאת.
החברים רוצים להשלים את המסקנות הם בוודאי יעשו זאת.

ארדיטי:

יש לי כמה הערות.

הרושם הראשון המתקבל מקריאת הדו"ח הוא שהוועדה
בינמשרדית לא מצאה לנחוץ לדבר קודם עם אנשי ראש העין.

ר' לוטן:

זהו רק רושם, העובדה היא אחרת.

ארדיטי:

העובדה היא שאתם דיברתם עם ראש המועצה, סגן
ראש המועצה וחבר מועצה אחד שהיה לפניכם ראש המועצה.
את אומרת אתם לא דיברתם עם האוכלוסיה, עם אותם אנשים המתלוננים והטוענים
אי-סדרים. ואולי בגלל זה אין לכם תמונה ברורה על המצב בראש העין. כל
תלונות היו עד עכשיו נגד אנשי המועצה ולפי דעתי היה מתפקידכם לדבר עם אנשי
אש העין עצמם ולא רק עם חברי המועצה.

שמענו פעם מאנשי משרד הסעד על 800 משפחות נזקקות
סעד שיש בראש העין. עכשיו אתם כותבים בדו"ח על 360, 120 ועוד 50 משפחות,
בל לא מתקבל הרושם שאלה הם נתונים סטטיסטיים. לפי דעתי הפעולה הראשונה
הייתה צריכים לעשות בראש העין היתה עריכת סקר סטטיסטי כדי לדעת מהו מספר
משפחות שם ומהו מספר המשפחות הנזקקות לסעד; וכך מהו המצב המשפחתי, הבריאותי
הכספי של המשפחות הללו. אחרי שיש לנו תמונה ברורה על המצב אפשר לדון
צעדים שיש לנקוט לשיפור המצב.

ועכשיו לפרטי הדו"ח.

אתם מדברים על תקציב של 200 אלף ל"י למועצה
מקומית. אתם קובעים שלמועצה אין בניין ואתם אומרים לאנשי ראש העין: חקימו
נין, כי הוא בוודאי נחוץ, אבל כסף לבנין אין.

הציבוריים - 7.5.59

אתם יודעים שהמצב בראש העין חמור ביותר ובכל-זאת אתם רוצים להגדיל את המסים של אנשי ראש העין. אינני יודע אם זה ועדה היתה צריכה להגיע למסקנה זו.

בקשר למשקי עזר אתם אומרים שיש להרחיב את הפעולה בשטח זה. האם היתה בכלל פעולה מצד אנשי משרד החקלאות? לא מספיק להרחיב את הפעולה של פקידי משרד החקלאות; דרוש משהו אחר - עזרה כספית למשפחות.

אתם מדברים על תעסוקה. מה התכנית שלכם לתעסוקה? אתם אומרים שיש להטיל על לשכת העבודה בפ"ח להכין תכנית לביצוע עבודות; מהי זה יהיה? איך תבצע התכנית?

אנשי ראש העין כל הזמן התלוננו על אי-סדרים בחלוקת הסעד, ועל כל מיני תפילות. הם טענו שיש אנשים שלא מגיע להם סעד והם מקבלים סעד ולעומתם יש אנשים הזקוקים לסעד אך אינם מקבלים אותו. לא ראיתי בדו"ח שום מסקנה בנקודה זו, למרות שברור כי דרושה רביזיה וחקירה יסודית כדי לדעת מהו המצב - מי מוכרח לקבל ומי - לא.

בסעיף 5 של הסיכום אתם אומרים: "יש לתבוע מהמועצו ומאנשי המקום השתתפות בתקציב לשכת הסעד"; זה נכון, הייתי מקבל זאת, אבל אני שואל: מה יהיה תפקידו של משרד הסעד - לא להגדיל את השתתפותו? רק לדרוש מאנשי המקום יותר מסים? ומה משרד יעשה?

למסקנות מוזרות ביותר אתם מגיעים בנוגע למעייית השיכון. אתם טוענים שיש יותר מ-300 משפחות אשר עדיין גרות בתנאי דיור גרועים, זהו מספר הלקוח מהדו"ח שלכם. אתם מציעים השלמת-דיור ל-50 משפחות שיש להן כבר דירה, אבל היא קטנה לצרכיהם; אני שואל: מתי חושבת הממשלה לבנות בשביל האנשים שבכלל אין להם דירה? למה דווקא הם צריכים לחכות? באים עולים חדשים המקבלים דירות מיד עם בואם, ואילו את האנשים האלה, שגרים בראש-העין זה כמה שנים בתנאים גרועים, דווקא להם אינכם מציעים להקים בתים. המסקנה שלכם היא רק השלמה ולא יותר. אני שואל: עד מתי הם צריכים לחכות?

אתם מציעים להקים בית-ספק לחינוך מקצועי. טוב ויפה - אבל מתי? הדו"ח הזה הוגש ב-11 למרס, ז.א. עוד לפני קבלת התקציב לשנה זו. בתקציב החדש אין סכום לצורך זה, ז.א. במקרה הטוב ביותר אנשי ראש העין צריכים לחכות עוד שנהחמימה.

היתה איזו דעה שיש להקים איזה קואופרטיבים, לתת לאנשים אלה הלוואות קטנות בכדי להגדיל את משקי העזר.

הדו"ח מדבר על-כך.

ד"ר לוטנ:

אבל החלטה אין, כסף אין.

ב. ארדיטי:

אתם כותבים שיש מקומות בהם עובדים פועלים עבור 1.5 ל"י ליום, ז.א. 7 ל"י לשבוע. פעם שאלתי בכנסת מה יהיה עם אנשים אלה. חשבוה היתה לגמרי שלילית: אין זה בתפקידו של משרד הסעד. אני רוצה לשאול אתכם מה אתם חושבים על הקמת מפעלים, בכדי לתת עבודה לאנשים אלה.

הדו"ח שלכם הוא דזידרטה יפה, אבל חוץ מאשר דזידרטה שום ממש אין בו. אינני רואה אין אתם רוצים פעם ולתמיד לגמור עם בעיית ראש העין.

מכל הסעמים האלה אינני מקבל את הדו"ח. אני חושב שצריך לעשות שינויים עקרוניים המחייבים מסקנות אחרות.

אני דווקא מקבל את הדו"ח של הוועדה. אני חושב שנעשתה עבודה יפה והדו"ח פחות או יותר מקף את כל הבעיות. אני התרשמתי הן מתיאור המצב והן מההצעות.

ב. הראל:

קודם ברצוני לשאול שאלה כללית: איזה ממסכנות
ועדת לוטן מקבל המנהל המלי ללוטן לביצוע? אינני חושב שאפשר להגיע לביצוע
על-ידי זה שחוחמים על הדו"ח. כדאי היה לשמוע מפי המנהל הכללי של משרד הסעד
איזה המלצות אפשר להגשים.

אני רוצה לדעת האם הדו"ח הזה הגיע לאנשים
המעוניינים בראש העין והאם התגובה של מר דראב טוב היא דבר מקרי או יש לחשוב
שלאנשי ראש העין אין יותר חביעות מאשר אלה המובאות במכתב זה.

אשר למכתב הייתי רוצה לשאול כמה שאלות. האם
נכון שקיצבת הזיקנה מגיעה רק ל-7.5 ל"י לחודש לאלה שלא נכנסו למסגרת הביטוח
הלאומי?

אין יתכן שבישוב של 10 אלפים נפשות אין רופא?
האם ישנו בראש העין בית תינוקות או לא?

כיצד הגעתם למספר של 360 משפחות נצרכות? האם
התבססתם על סקר שנערך?

אני חושב שבדרך-כלל ועדת השרותים צריכה לקבל
בברכה את הדו"ח. הוא מקיף, הוא יסודי, הוא מציע דברים ברורים, הוא נוגע,
פחות או יותר, בכל הבעיות. השאלה העיקרית היא: אילו מההמלצות האלה יכול
לבצע משרד הסעד?

התרשמתי קשה מהמצב הסניטארי אשר גרם לאפידמיות.
אינני חושב שאפשר להתעלם מזה בין אם הסכומים אשר צריך להוציא עומדים או לא
עומדים בפרופורציה למסד התושבים. בהזדמנות זו צריך לעורר את הבעיה שלמשרד
הבריאות אין מספיק שליטה על סידורי הסניטאציה בעת הקמת השיכונים. אין קשר
מספיק בין משרד הבריאות ובין משרד העבודה, משרד הפנים והוועדות לתיכנון ערים.
לפי דעתי בעיה זו צריך לעורר אפילו מעל במת הכנסת.

א. וילנסקה:
קראתי את הדו"ח והשווייתי אותו עם התיאור שהייתי
עדה לו ושראיתיו במו עיני כאשר ביקרתי בראש העין.
ד"ר הראל אומר שהוא מקבל את התיאור. אני מניחה שכאשר הוא בודק מחלה הוא
יותר מתעמק בתיאור המצב מאשר כאשר הוא בודק את המצב בראש העין. לפי דעתי
הדו"ח אינו משקף את המצב לאמתו אלא מיפה אותו.

כיצד יתכן שתוך חמשה חדשים יש הבדל כזה בקביעה
של מספר הנזקקים? בנובמבר 1958 נקבע מספר הנזקקים על-ידי המנהל הכללי של משרד
הסעד. אז נאמר שהמספר הוא 40% מכלל המעברה, אשר מקיפה כ-2,000 משפחות, ז.א.
כ-800 משפחות זקוקות לסעד.

ד"ר לוטן: אולי ההערכה הראשונה לא הייתה בסדר.

א. וילנסקה:
אלה נתונים שפורסמו בנובמבר 1958 על-ידי מר בר-
סלע. בשפה העברית ישנו הביוטי של "עמק הבכא";
נדמה לי שהוא המתאים ביותר לריכוז זה של סבל ועלבון שישנו בראש העין. נכנסתי
לבתיים וראיתי את הצפיפות - צפיפות ממוצעת של 6-8 איש לחדר. אין מקום
לשולחן, אין מקום לכסא, יש רק מטבח. על המטבח יושבים, על המטבח ישנים, על
המטבח אוכלים זית - אם ישנו. אני סבורה שבענין זה של קביעת מספר הנזקקים
צריך לבוא הסבר: מדוע מספר זה אינו תואם את המנהל המלי לשעבר של משרד הסעד?

לשאלת התעסוקה. נאמר שהפועלים מוסעים באוטובוסים.
אוטובוסים מסייעים גם ילדות בנות 8 ו-10 שנוסעות לעבודות ספונג'ה. חה"כ
ארדיטי הזכיר שיש ומקבלים 1.5 ל"י ליום. האם זה גם כן נקרא שנוסעים לעבודה?
לרוב המכריע מאלה שמסוגלים לעבוד אין עבודה. הבעיה של התעסוקה לא מצאה את
פתרונה לא בתיאור בדו"ח ולא בהצעה כיצד לפתור אותה. כי אם ילדות וילדים
מועסקים בעבודה זולה זה לא נקרא שהם עובדים.

ד"ר לוטן: כל הילדים והילדות מבקרים בבית-הספר.

א. וילנסקה: זה לא כך, ולא רק בגלל זה לא מבקרים בבית-הספר.
יש שלא מבקרים מפני שאין להם נעליים, מפני

הדו"ח אינו מציע שום דבר ממשי בנוגע לתעסוקה. הוא מדבר אמנם על תכנית, אבל איך היא תבוצע? אם לא יחול שינוי בהקצבה של משרד הסעד ושל משרד העבודה איך היא תבוצע? - היא לא תבוצע. מימוש התכנית דורש השקעה, דורש הגדלת ההקצבות של משרד הסעד ושל משרד העבודה, ואם הדו"ח אינו ממליץ על זה פירוש הדבר שאינו נותן את המפתח לפתרון רציני של הבעיה.

דבר שלישי: התמיכה לנזקקים שאינם מסוגלים לעב פה הוזכר הסכום הידוע של 7.5 ל"י, אבל אני ראיתי קבלות על 4.5 ל"י, כלומר 45 ל"י עבור 10 נפשות.

באיזה גיל הילדים? - יש משפחות שבהן כמה מבני המשפחה עובדים.

א. ניצני:

אני דיברתי על אלה שאינם מסוגלים לעבוד. יוצא שסכום התמיכה אינו מאפשר אפילו קיום מינימלי.

א. וילנסקה:

לכן התושבים דורשים להגדיל את התמיכה לנזקקים וכמו כן לעזור להם בדברים אחרים כגון מלבושים, נעליים, מזרונים.

כמו-כן יש הרבה מקרים של חולים קשים, והטיפול

הרפואי שהם מקבלים אינו מספיק. מפני שהם חולים מחקבל על הדעת שצריך לתת להם עזרה כזו. מאז בוטל הקיצוב אנשי ראש העיין אינם קונים סוכר.

בשביל הילדים הם מקבלים סוכר במחיר של 27 גר

ד"ר לוטן:

גם הנשים והזקנים זקוקים לסוכר, לכוס תה.

א. וילנסקה:

כאשר היה קיצוב היו מקבלים לפחות מנות של סוכר

שמן ומרגרינה.

הצפיפות במגורים היא דבר בלתי-אפשרי. אני

חושבת שהוועדה צריכה לחוות את דעתה שיש לפעול למען הקל על משפחות מטופלות בילדים הגרות בצפיפות של 8,6 ו-10 נפשות בחדר אחד. במשפחות כאלה הילדים ישנים שלושה במטה אחת.

לחלק מתושבי ראש העיין אין חשמל, וכמובן אין

לא להזקוקים לסעד כי הם אינם יכולים לשלם. בצער ובקנאה הם מסתכלים בבית השכן בו יש חשמל. גם זה לא דבר מבוטל ואי-אפשר לעבור על סדר-היום.

אני מציעה שהוועדה תחווה את דעתה שהנתונים

שהובאו על-ידי נציגי משרד הסעד לפני חמשה חודשים והדרישות של התושבים - לא באו על סיפוקם בהמלצות הדו"ח. אני חושבת שהוועדה תעשה את המוטל עליה אם תסכים את הדרישות ותמליץ על הגדלת ההקצבה של משרד הסעד. כמו כן יש לפנות למשרד העבודה בדרישה להקים מפעלי תעסוקה בראש העיין או בסביבתה, כדי שהתושב יוכלו להתפרנס מיגיע כפיהם.

אני מחלק את הסיכום וההמלצות לשני חלקים: בחל

א.ס.א:

אחד אני תומך וחלק שני טעון תיקון, לדעתי.

ההמלצות בסעיפים 9 ו-10 אני מקבל, אבל המלצות שאינן נותנות מוצא לפתרון, ובמידה מסויימת סותרות את הנאמר בדו"ח.

סעיף 1 ממליץ על הגדלת המסים. מניין היכולת

של תושבי ראש העיין לשלם יותר מסים? כל ההמלצות בסעיפים 1 ו-2 מדברות על הקמת מפעלים חיוניים ביותר, אבל המוצא אינו מוצא - התקציב הרגיל של המועצה אם אני מסתכל על התקציב שישנו ואם אסתמך על תיאורים מסויימים (ואינני רוצה להכנס בפרטים ולקבוע אם מספר המשפחות הנזקקות הוא 300 או 800), הרי אינני רואה כיצד התושבים יוכלו להפריש יותר מסים. אני בעד הינוך התושבים לתשלום מסים, אבל כאשר אני נוטל את הצד השני של המטבע אני שואל: מניין הם יקחו?

הבעיה השניה שאני רואה אותה כחמורה מאד היא

העובדה שדווקא אלה שיכולים להעלות את רמת המסים במקום אינם חיים במקום. על-ידי כך נגרמות שתי תקלות, כי אין ספק שהמאבק בין החמולות היה הרבה פחות חריף אילו היו במקום 100 או 200 מפרנסים שלא מהעדה התימנית. כאמור, זה הי גם מעלה את האפשרויות הכספיות של התושבים.

בעיית התעסוקה היא, לדעתי, חמורה ביותר.
השאלה היא: איך ומה לעשות? כל בר-בי-רב יודע שיתכן כי תהיה תעסוקה
במקום; אבל השאלה היא: באופן ממשי ואקטואלי מה יש לעשות כדי ליצור מקורות
תעסוקה בישוב של 10,000 נפש. לא יתכן שהאנשים יחיו על-ידי הסעה באוטובוסים.
בעיה אחרת, שהיא קיימת אבל שאתם לא הצבעתם עליה
בדו"ח, היא בעיית הילדים שאינם מנצלים חוק לימוד חובה הינם. ראיתי זאת
בכמה וכמה מקומות. גם המשטרה הודתה פעם שאין ביכולתה להשתלט על העסקת
ילדים קטנים, דבר הנוגע מתנאים סוציאליים קשים.

אני סומך ידי על סעיף 9. מוכרחים ליצור
משקי-עזר, מוכרחים להקים בית-ספר לחינוך חקלאי, כדי שהציבור הזה, אשר הוכיח
את עצמו בארץ בשטח החקלאות, יוכל להקלט בעבודות חקלאיות.
היו"ר מ. ארם: יש הרבה נקודות תורפה בארץ, אבל ראש העניין זה
לא רק נקודת תורפה, זה קוץ ממאיר. אנחנו
מטפלים בבעיית ראש העין כבר שלוש שנים. בזמנו הועברו לראש העין עולים - מקרים
קשים - מפרדס חנה והפכוה לבעיה שהמדינה אינה יכולה לפתור.

חברי הוועדה מכירים את ראש העין ובעיותיה.
אינני יודע אם צריך להשאיר את המועצה הנוכחית לפעול עד נובמבר כאשר אין לה
שליטה על העניינים. מצד שני אני יודע שאי-אפשר לסדר מחר בחירות. לכן אני
מציע שליד המועצה - שהיא לא יוצלחת - תהיה ועדה בינמשרדית אשר תוכל לבצע
ולהגשים את ההמלצות. ועדה זו צריכה לשבת במקום.

ד"ר לוטן: ישנה המלצה על ועדה בינמשרדית שתשב בראש העין.

היו"ר מ. ארם: הוועדה הזאת מוכרחה להיות שם וחבריה צריכים
לדעת שהם נתונים עכשיו רק לענייני ראש העין.

לא נראה לי עניין הגדלת מסי המקום. בסעיף 1
של הסיכום אתם אומרים: "לצורך יעול והגברת השירותים המוניציפליים רצוי
להגדיל את מנגנון המועצה במספר עובדים מוכשרים, אולם משכורתם של אלה תכוסה
ע"י הכנסות מוגדלות של המסים המקומיים"; אני חושב שהסעיף הזה הופך את כל
העניין לכוונה רצויה. קודם כל צריך להגיד שצריך להגדיל את המנגנון, אבל
אי-אפשר לחלות זאת בהגדלת המסים.

אתם מדברים על תעסוקה בעזרת הקצבות לעבודות

דחק.

זהו מקור תקציבי ריאלי.

ד"ר לוטן:

היו"ר מ. ארם: אני שולל את כל העניין של עבודת דחק. אינני
יודע מניין יבוא התקציב, יבוא מאותו מקור. נניח
שנטיעת גן תיעשה על-ידי מומחים בעלי מקצוע; להם לא תשלמו שכר-דחק.
השאלה היא איך להגדיל את תקציב הסעד לאנשי ראש
העין ולא איך להגדיל את המסים כתנאי להגדלת הסעד.

זאת המשרד עשה גם בלי המלצה.

ד"ר לוטן:

היו"ר מ. ארם: אני רוצה לדעת מהו הדבר הממשי בעניין זה.
אני רוצה להגיד לחה"כ וילנסקה שכאשר אומרים:
חמיכה של 45 ל"י, זה לא רק זה. הילדים מקבלים תזונה, עזרה רפואית ועוד דברים.
זה לא רק 45 ל"י. עשינו פעם חשבון שהכל יחד מסתכם לפחות בפי שניים. כמובן
שגם מזה קשה להתקיים.

בזמנו דרשנו פתיחת התיקים. המטרה היתה כפולה.
קודם-כל רצינו לדעת מהו מספר הנזקקים. הוויכוח הזה על 380 משפחות נזקקות או
800 משפחות לא יכול להיות עניין של אומדן. חוץ מזה היו טענות של קיפוח.

טענו שלמשפחות באותם תנאים - לחלקן נותנים ולחלקן - לא. קודם רצינו להוציא את העוקץ של החשדנות. צריך לגמור את ענין פתיחת התיקים ולדעת כמה משפחות זקוקות יש - 400 או 800?

בעיית התעסוקה אפשר לפתור רק על-ידי הקמת מפעלים קבועים. אינני יודע אם מפעלים קואופרטיביים או לא. אי-אפשר להחקיי לאורך ימים מעבודות זמניות. בתכניות של הקמת מפעלים, במסגרת פעולת משרד המסחר וההעשייה, גם לראש העין צריך להיות חלק; גם משום שזה ישוב על טהרת עדה אחת וגם משום שזה מקום תורפה. זו אחת הסיבות מדוע הנוער בורח. גם אם תקים שם בית-ספר תיכון מקצועי אינני יודע אם הנער ישאר שם. צריכים להיות מפעלים בסיסיים. אני מציע להמליץ על הקמת כמה מפעלים יצרניים.

אני מצטרף לדעה בענין פתיחת מעון-יום לתינוקות גם אתם אומרים שהושמעה תביעה להקים מעון-יום. אינני יודע מה הקושי שמשרד התינוך יבוא ויקים מעון לאלתר. זאת מוכרח לעשות מיד, ואינני יודע אם בית-תינוקות אחד או כמה.

אינני צריך להוסיף בענין זה של רומא ואחות. קרו כבר כמה אסונות, לאו דווקא בראש העין, בגלל זה שרופא לא היה במקום. האם אנחנו חייבים לחכות עד שחס וחלילה יקרה אסון? חייבים מוסדות הבריאות - אינני יודע אם קופת חולים או משרד הבריאות - לדאוג לכך.

עצם העובדה שלחלק אחד מתושבי ראש העין יש חשמל ולחלק השני אין היא חמורה מאד וזה מן הדברים הדרסטיים ביותר. זה יכו להיות מקור לא אכזב למרירות. אני יודע שחברת החשמל היא חברה, אבל כפי שאתם מכסים את התקציב למים...

אנחנו לא עושים זאת.

ד"ר לוטן:

המועצה משלמת.

ב. ארדיטי:

מכל מקום הנזקק בעצמו בודאי לא משלם. זוהי הפל בין אנשים שיש להם כסף ובין אנשים שאין להם כסף

היו"ר מ. ארם:

זה אינו צורך כה חיוני. יש צרכים אחרים הרבה יותר חיוניים.

ב. הראל:

אני עוסק זה כמה חדשים בבעיית ראש העין ומשתדל להסביר לעצמי מה קרה פה. לאחר שהתעמקתי בבעיה זו מצאתי שתי הופעות-יסוד: א) ראש העין הוא ישוב חד-גוני אשר לאש-לאש קיבל את תורת השלטון העצמי. זהו ישוב אשר מבחינה מוניציפלית פחות מפותח, יותר מוזנח, שאינו יודע לנצל כל מה שעומד לרשותו. ב) המבנה הסוציאלי המיוחד שבו - שאנחנו מוצאים אותו היום בכמה ישובי עולים - המצטיין בהעדר שכבה חזקה מבחינה כלכלית.

ד"ר ג. לוטן:

מצד שני, אם לשפוט על המצב הכלכלי של המקום, יש לקבוע שראש העין אינו שייך למקומות אלה אשר בהם המצוקה הסוציאליה היא גדולה מן הממוצע. יש בארץ הזאת מספר גדול של מקומות בהם מספר לא מבוטל של אנשים חיים בתנאים סוציאליים וכלכליים הרבה יותר גרועים מאשר בראש העין.

ניסיתי לבדוק איך המקום הזה בכל-זאת עלה לדיון ציבורי לעתים קרובות כל-כך. לפי מיטב הבנתי איש אחד הצליח להביא לזה, האיש אשר שולח את המכתבים האלה - דראב טוב. זהו איש שפונה לכל המפלגות; ז.א., הוא אינו מעדיף מפלגה אחת אלא פונה לכל המפלגות.

מי ממך זאת?

ב. הראל:

לפי הידיעות שבידי - אחת המפלגות, אבל אינני חושב שזה שייך לשולחן הזה. האיש הזהחותר בשם: נציג המקרים הסוציאליים בראש העין. הוא דווקא סודר לעבודה. היחה לב קודם עבודה, אחר-כך קיבל עבודה אחרת.

ד"ר ג. לוטן:

אנחנו גורסים, בדרך-כלל, כי המועצה המקומית היא נציגת האוכלוסייה. יכול להיות שיש גם נציגות אחרות, אבל כאשר אתה רוצה לקבל חוות-דעת על המקום קודם עליי לפנות לנציגות הנבחרת כפי שהיא. אמרנו שאיננו יכולים להכיר בתפקיד של "נציג המקרים הסוציאליים".

לפי מיטב הכרתי המצב הסוציאלי במקום זה הוא

טוב מאשר במקומות רבים בארץ.

כעת לשאלות חברי הוועדה. ח"כ ארדיטי שאל האם דיברנו עם אנשים אחרים. ראשית כל פנינו לנציגות הנבחרת, כפי שאמרתי. אילו אנשים אחרים היו מבקשים להופיע בפני הוועדה היינו מקבלים אותם. דבר מינוי הוועדה פורסם במקום. נכון שלא ביקשנו עדים, אבל אם אנשים היו מבקשים להעיד היינו מקבלים אותם. היו לנו שתי ישיבות ארוכות עם שלושה חברי המועצה; שניים מסיעת השלטון דאז ואחד מהאופוזיציה. זה נראה לנו כמספיק בכדי להגיע לאמת. כמו-כן דיברנו עם כל האנשים שהם פעילים בביצוע השירותים השונים במקום.

אבל אתם ידעתם שהיו כמה מכתבים ומברקים. אינני מתכוון רק לאיש זה.

ב. ארדיטי:

ד"ר ג. לונד: אין אחר. כל זמן שהוועדה היתה קיימת לא קיבלנו אף בקשה של אזרח המקום להשמיע את טענותיו. לא יכולנו ללכת ברחוב ולשאול: אתה רוצה להגיד משהו? הלכנו בצינורות ההכרה היעילים ביותר: האחות הציבורית, העובדת הסוציאלית, הרופא, פקיד לשכת העבודה, המורים, המפקחים, מדריך הנוער - אלה שיכולים להגיד על המצב שם.

אשר לשאלה בדבר מספר המשפחות הנזקקות - 800 או 360 - אני מודה שהמספר של 800 משפחות נזקקות מופיע בכל המכתבים של "נציג הנצרכים". גם אם המנהל הכללי הקודם של משרד הסעד נקט מספר זה לא אוכל להתייחס אליו. השאלה הזאת העסיקה אותי והמספרים שפרסנו בדו"ח שלנו קיבלנו מאנשי העבודה הסוציאלית במקום; הוא אושר גם על-ידי סגן ראש המועצה, שהוא חבר המועצה אשר נשלח על-ידי המועצה לשחק פעולה עם הלשכה הסוציאלית.

הלכנו גם בדרך אחרת. לקחנו את מספר כל האנשים שהם בגיל העבודה, הפחתנו את מספרם של אלה אשר לפי הודעת לשכת העבודה מקבלים עבודה ועובדים והגענו לאותו מספר. ז.א., באופן אמפירי הגענו לאותו מספר.

לעשות מפקד של נצרכים - לא הייתי מקבל על עצמי אחריות כזאת. אז אתה יוצר איזה אי-שקט באוכלוסייה ואתה מעודד שקר המוני. מפקד כזה עושים רק על סמך דבר אחד - פניות האנשים ללשכה הסוציאלית. אז צריך לבדוק איזה מהפניות מבוססות ואיזה - לא.

באיזה שלב אנחנו נמצאים? - הדו"ח הזה הוגש לראש הממשלה והממשלה החליטה להעביר אותו לוועדת השרים לענייני פנים ושירותים. ישיבת הוועדה עמדה להתקיים אולם ברגע האחרון נדחתה. לכן ביקשנו לשנות את הפרוצדורה המקובלת ובכדי לא להפסיד זמן ביקשנו את ועדת השירותים של הכנסת להקדים את דיונה.

בניסוח ההמלצות הודרכנו ע"י ההנחיה להציע רק דברים שאנחנו בטוחים כי ביכולתה של הממשלה לבצעם תוך זמן מתקבל על הדעת. ביניהם דברים שנוצעו מיד. אולם דברים כגון הקמת בית-ספר לא נוכל להגיד שיש לבצעם תוך שנה זו.

הוועדה שהיו"ר הזכיר, ואשר הוא רואה בא תנאי לביצוע ההמלצות, ועדה אשר תידאג לשיתוף פעולה בין כל השירותים וגם לשיתופה של האוכלוסייה בכל השירותים - חוקם ברגע שהדו"ח יאושר על-ידי ועדה זו וע"י ועדת השרים לענייני פנים ושירותים.

אשר להקמת משקי-עזר, קיבלתי הבטחה מהמרכז החקלאי שהוא יתן הלוואות לצורך זה. אני מניח שרוב הדברים בשטח זה יוכלו להתבצע מיד. אבל לא כולם.

בעניין השיכון אנחנו מנהלים מלחמה עם משרד העבודה. מהדיונים כאן בוועדה מתקבל הרושם כאילו משרדי הממשלה אינם פועלים במסגרות תקציביות קבועות מראש, אלא מספיק להעלות רעיונות יפים - מיד נוכל להגשימם. לצערי אינני מייצג משרד ושיש לו יכולת בלתי-מוגבלת כזאת.

א. וילנסקה:

לפני שבועיים ליד השולחן הזה ישבה ועדת הכלכלה שהובילה על-ידי השבתת בעלי הסחנות. הדיון היה קצר. בעלי הסחנות הציגו את השאלה, הם אמרו שהם זקוקים להגדלת הפרמיה. היה דין ודברים קצר. הרוב בוועדה חיווה את דעתו בפני שר האוצר שיש להגדיל מיד את ההקצבה לבעלי הסחנות, מבלי לבדוק אם זה הכרחי, אם זה יגדיל את מחיר הלחם או לא. אני אומרת זאת בתגובה לדברי ד"ר לוטן שזה נראה לו בלתי מציאותי להציע סכומים החורגים מסכום התקציב שאושר בכנסת.

היו"ר מ. ארם: ההבדל הוא שאלה חוגים סוציאליים ואלה - חוגים כלכליים.

ד"ר ג. לוטן: אינני יכול להתייחס לזה.

אני רוצה להגיד משהו בענין התעסוקה במקום, כי אני חושב שזה מרכז כל הבעיות. מצב התעסוקה הוא טוב מעל לרגיל. העובדים המבוגרים של ראש העין הם האהובים ביותר בכל הסביבה. אין כמעט עבריינות בראש העין. זהו אלמנט חיובי ביותר, טוב מאד, ידוע כטוב בעבודה חקלאית וגם בבתי-החרושת בסביבה. אנשי לשכת העבודה אמרו שאפילו יש בעיה של מחסור בידיים עובדות, (כמובן הכוונה לא למוגבלים בכושר העבודה).

מי שהיה בראש העין היה צריך להיות מושפע מעובדה אחת: רוב הבתים גדלו, ז.א. הדיירים הוסיפו חדרים. לפעמים הם עושים זאת על-חשבון האוכל לילדים. אחד אמר לנו: אני "מפסיד" כל חודש כך וכך לירות לאוכל. זוהי גישת האנשים שם.

אנחנו ניתקלנו בבעיה סוציאלית חמורה מאד: מספר לא קטן של ילדים נולדים לפני הזמן. החקירה העלתה שתופעה זו אינה מצויה דווקא במשפחות נצרכות. הסיבה היא בכך שהם עדיין לא הבינו מהו ערך התזונה לאשה וילדים. התחשבנו במצב זה וסודר לתת תזונה מיוחדת לנשים אלה. זה מסוכן מאד אבל אני מחייב זאת. מביאים להם את המצרכים בבית כדי לשמור על בריאות האם והילד.

לא אוכל להסכים שתציירו לעצמכם תמונה לגמרי מסולפת לגבי עבודת ילדים. לא קיבלנו כל עדות שילדים עובדים. להיפך: מנהל בית-הספר לבנות אמר שכל הבנות באות לבית-הספר. יש אמנם בעיה, וזו בעיית הביקור בביה"ס ביום ו', כי ביום ו' המשפחה התימנית דורשת שהילדה תעזור בבית, והן עושות זאת. אינני אומר שאף ילד אחד אינו עובד, אבל לדבר על תופעה של עבודת ילדים בקנה-מדה גדול - לא יהיה נכון. לא קיבלנו שום עדות בענין זה.

אם להגדיר באופן כללי את גורם השלילה וגורם החיוב בראש העין הייתי אומר: השלילה היא במועצה, באי-יכולתה לנהל את עניני המקום; החיוב הוא בעניני עבודה ובכל הקשור לזה. היה מקרה של איש כבן 70, אשר מקבל קיצבת זיקנה אבל הוא רוצה לעבוד.

הה"כ וילנסקה אמרה שראתה קבלה על 45 ל"י עבור משפחה בת 10 נפשות. שאלנו מה התמיכה ונאמר לנו שבמקרה ומשפחה היא אך ורק מתמיכת הלשכה התמיכה במזומנים מגיעה ל-60 - 70 ל"י. כמו-כן נאמר לנו שיש משפחות לא מעטות שהבן, בן ה-15, או הבת, בת ה-15, חורמים לקיום המשפחה. ז.א., יש מקורות הכנסה נוספים, אשר נכון שפעם יכולים להיפסק אבל היום הם קיימים.

כל זה לא אומר שאין מצוקה סוציאלית בראש העין; אולם היא קיימת באותה מידה שקיימת ברוב המקומות הדומים בארץ והיא לא יותר חמורה.

ביחס לשיכון. בעיית השיכון היא מאחזחמורה ונכון שיש צפיפות. אולם לא נכון שגרים 10 בחדר אחד. זה בניגוד למה שמשרד העבודה עושה. יכול להיות מקרה שמשפחה בת 8 נפשות גרה בשני חדרים, ואני מודה שזו צפיפות, אבל אני לא מכיר ממשלה, אשר הבטיחה לאדם שקיבל שיכון שהוא יקבל השלמה לשיכון.

ב. ארדיטי: יש 300 משפחות בלי שיכון. לא מדובר על השלמה.

ד"ר ג. לוטן:

הם נמצאים בצריפים שהוקמו ע"י הצנא הבריטי, בתנאים לא טובים. חלק רשומים לשיכון והם יקבלו אותו. הוועדה דיברה על כאלה אשר קיבלו שיכון אבל בגלל מצבם הסוציאלי החמור צריך להגדיל שיכונם.

י. ניצני:

האם הישוב הוא קבוע? האם אין נדידה?

ד"ר לוטן:

בין התפקידים שראש הממשלה הטיל על הוועדה היה לבדוק את האפשרות של התיישבות. שאלנו את אנשי המקום האם יש ביניהם המוכנים להתיישב, אם המצב בראש העין כל-כך רע? התשובה הייתה שלילית ומוחלטת, כי חנאי העבודה טובים. עזבו את ראש העין אנשים שהיו מעונינים, אבל אלה שנמצאים בו אינם מעונינים לעזוב. אנחנו מעונינים להפנות את הדור הצעיר להתיישבות ולכן הצענו הצעות מסוג זה. חג"כ הראל הזכיר את קיצמת הזיקנה בסך 7.5 ל"י. יש שני שיעורים למענק זיקנה: 27 ל"י לבודד ו-41 ל"י לזוג.

ביחס ללבוש. כאשר היינו בראש העין - בחורף - לא ראינו ילדים יחפים. עם זאת אינני שולל את האפשרות שהיו כמה ילדים יחפים. אנחנו יודעים שיש בעיה של הנעלה, אנחנו יודעים שיש להקנות את הרגל ההנעלה לעדה זאת והמשרד נותן את דעתו לענין זה.

בענין חשמל. ההוצאות להתקנת חשמל מכוסות על פי רוב על-ידי המתיישבים. נכון שיו"ר המועצה תאר לפנינו את הבעיה הזאת שהיא בעיה רצינית, אבל לעת עתה הממשלה לא מצאה אפשרות לפתור בעיה זו. הייתי צריך להחליט בין הברירה להגדיל את התמיכה לנצרכים או להעביר חשמל והחלטתי שמוטב להגדיל את התמיכה לנצרכים.

י. אסא:

לא צריך להעמיד זה מול זה.

ד"ר ג. לוטן:

אתם הצבעתם על החקציב שאינו כולל אפילו פרוטה אחת לחשמל. ואני אומר: בצדק, כי צריך לדעת מה

עדיף על מה.

בנוגע למעון-יום לתינוקות. יתכן שיש צורך בכך ואין אני רואה קושי רב בהגשמת הדבר. אני מצטרף לדברי היו"ר בנקודה זו. אנחנו לא רצינו לקבוע דבר שלא בדקנו, אבל אני יכול להצטרף לדרישה זו. אשר לרופא חורן במקום, אני חושב שזו שאלה רצינית והייתי מציע שהוועדה תקבל בענין זה המלצה מיוחדת.

היו"ר מ. ארם:

אני מודה למנהל הכללי של משרד הסעד על המילואים לדו"ח שהוא מסר.

אני מציע לוועדה לקבל את מסקנות הדו"ח ולהוסיף את מה שהיא חושבת לנחוץ להוסיף.

ג. ארדיטי:

אינני מקבל את מסקנות הדו"ח.

היו"ר מ. ארם:

הדבר העיקרי, שלדעתי טעון השלמה, מתייחס לוועדה הבינמשרדית. לפי דעתי צריך למנות ועדה בינמשרדית אשר תשב במקום ותפקח על ביצוע ההמלצות.

ד"ר לוטן:

אם הדו"ח יאושר על-ידי הוועדה ועל-ידי הממשלה מיד תוקם ועדה במקום המורכבת מאנשי בריאות,

חינוך וסעד.

ג. ארדיטי:

ועדה בלי חקציב.

ד"ר לוטן:

זה לא נאמר.

חג"כ וילנסקה דיבר על ביטול הסובסידיות למצרכים שהיו בקיצוב. אני רוצה לקבוע שכל נצרך בארץ קיבל פיצוי מלא בעד ביטול הסובסידיות.

היו"ר מ. ארם:

היתה הצעה להגדיל את ההקצבה לנצרכים.

ד"ר לוטן:

זה נעשה. משרד הסעד הגדיל את החקציב למקום.
לא אוכל להגיד בעל-פה בכמה, אבל אני מוכן

להביא לוועדה את המספרים.

ב. ארדיטי:

אתה אומר שהחקציב הוגדל, אבל אין זה אומר
שהתמיכה לנצרך גדלה.

ד"ר ג. לוטן:

הקצבת משרד הסעד למקום הוגדלה.

ב. ארדיטי:

הצעתי היא להגיד אחרת: להגדיל את החקציב
לנצרכים.

היו"ר מ. ארם:

אם אתה מתכוון להגדלת התמיכה לנצרכים, זה
לא יכול להיות דבר לוקאלי, שיגע לראש העין

בלבד.

ב. ארדיטי:

אני רוצה להסביר את הצעתי. אילו הייתי מציע
להגדיל את התמיכה לנצרכים בכל הארץ היו אומרים:

עכשיו דנים על ראש העין. לכן אני מציע להקציב לראש העין יותר. אנחנו
יודעים שראש העין הוא המקום הגרוע ביותר, נגדיל, איפוא, את התמיכה לנצרכים
בראש העין.

היו"ר מ. ארם:

צריך לסיים את פתיחת התיקים.

ד"ר לוטן:

בדקו אותם כבר.

היו"ר מ. ארם:

וזה הביא לתוצאה של 360 משפחות נצרכות?

ד"ר ג. לוטן:

כן, פלוס 120.

היו"ר מ. ארם:

כמו-כן צריך להמליץ מיד על הקמת מעון-יום
לתינוקות ולהבטיח רופא תורן במקום. כן יש

להמליץ על הקמת תעשיה במקום.

ד"ר לוטן:

זה בסמכות הוועדה?

היו"ר מ. ארם:

להמליץ הוועדה יכולה.

כן יש להמליץ על העברת השמל לדירות הנצרכים.

ב. הראל:

אני מציע לדחות את קבלת המסקנות לישיבה הבאה.

י. אסא:

אני רוצה להציע את הצעותי.

סעיף 1 - חיזוק הארגון המוניציפלי - אני
מקבל עד המלים "עובדים מוכשרים". הצעתי היא למחוק את המלים "אולם משכורת
של אלה תכוסה על-ידי הכנסות מוגדלות של המסים המקומיים". אחר-כך יבוא
המשפט: "רצוי להקים בנין למועצה המקומית בראש-העין". את הסייפא - "שמימונו
יבוא מחקציבה הרגיל של המועצה" - אני מציע למחוק.

סעיף 2 אני מציע לקבל בשינויים הבאים: אחר
המלים "בעזרת מלונות" להוסיף את המלה "והקצבות"; בסייפא למחוק את המלים
"לעבודת דחק וקרנות אחרות" ולכתוב במקומן "מקרנות שונות".

סעיף 7 - תעסוקה - אני מציע לקבל בשינויים
הבאים: במקום "יש להטיל על לשכת העבודה" לכתוב "יש להטיל על משרד העבודה";
ובמקום "להכין חכנית לביצוע עבודות יזומות" לכתוב "להכין חכנית לביצוע
עבודות ומקורות תעסוקה".

אשר לחינוך, אני מציע להוסיף שיש לבחון את
האפשרות של הקמת בית-ספר חקלאי.

בענין השיכון. אינני מקבל את ההשלמה ל-50 משפחות, כי אני רואה זאת כזריקת פח קטנה לנצרך גדול. זהו ענין רציני שיש לבחון אותו.

לבסוף אני מציע להוסיף, שיש לחבוע מהאנשים המחפזים במקום לעבור לשיכון קבע בראש העין ולהיות כחושבי המקום.

הערות מצד:
כיוון שהיתה דרישה לרחות את קבלת המסקנות הסופיות לישיבה הבאה נקיים עוד ישיבה ב-19 במאי, בשעה 11.00 בבקר. אני מבקש שחברי הוועדה יבואו לישיבה זו בהצעות-סיכום מנוסחות.

ברצוני להודיע לכם שישנה פניה מהמחלקה הסוציאלית של עיריית תל-אביב אשר מזמינה את ועדת השירותים הציבוריים לקיים סיור במוסדות שלהם. על מועד הסיור תקבלו הודעה נוספת.

הישיבה ננעלה בשעה 13.00.